

VERSLAG

Symposium Ecologie en Windenergie op Zee, 23 juni te Rotterdam

Inleiding

De ontwikkeling van windenergie op de Noordzee moet tussen nu en 2020 een vogelvlucht nemen van de huidige 228 MW naar 6.000 MW. Willen we dit goed uitvoeren, dan is kennis over de effecten die dit met zich meebrengt noodzakelijk. Daarom organiseerden Stichting De Noordzee en NWEA, mede namens Stichting Natuur en Milieu, WE@SEA, Airtricity, E-Connection, Eneco, Nuon, RWE en Pondera Consult, in de middag van 23 juni een symposium over ecologische effecten van windenergie op zee.

Directe aanleiding voor het symposium was het gereedkomen van ecologische rapportages (zgn. Passende Beoordelingen) die de effecten van op korte termijn (2011-2013) geplande windparken op Natura 2000 gebieden beschrijven. Het gaat daarbij om in totaal 450 Megawatt (MW), dat wil zeggen circa 2 tot 4 windparken op zee. Uitkomst van deze rapportages is dat de effecten op trekvogels beperkt zijn, evenals de effecten op kolonievogels zoals de Kleine Mantelmeeuw. De effecten zijn vooral afhankelijk van de ligging van het specifieke windpark. De effecten van onderwatergeluid op zeezoogdieren (bruinvissen en zeehonden) door het heien van palen voor windturbines zijn beperkt zolang het op de relatief kleine schaal van enkele windparken gebeurt. Opschaling naar een toekomstige 6000 MW dient weloverwogen te gebeuren. Door te monitoren en te meten dient geleerd te worden van de effecten van de aanleg en het gebruik van de komende windparken, zodat waar nodig randvoorwaarden kunnen worden gesteld aan de locaties van de volgende parken. Ook dienen praktijkproeven met andere, niet geheide funderingen plaats te vinden zodat dit alternatief bij verdere schaalvergroting beschikbaar komt.

Presentaties

Na het welkomstwoord van Alex Ouwehand van Stichting De Noordzee, waarbij hij benadrukte dat zijn Stichting ook voorstander is van duurzame energie en een opening van dagvoorzitter Gijs Weenink, kwamen een aantal sprekers aan bod die de laatste kennis uit de boeken deden over de effecten op vogels, vissen en zeezoogdieren. Ook werd geëvalueerd welke bouwmethoden voor windparken bruikbaar zijn om een gestage ontwikkeling van windenergie de komende decennia mogelijk te maken met ecologisch verantwoorde gevolgen. De zaal werd gevuld door ongeveer 100 geïnteresseerden, afkomstig van voornamelijk milieu- en natuurorganisaties, overheden, kennisinstellingen, adviesbureaus en ontwikkelaars van windenergie op zee. Zij luisterden aandachtig naar de volgende zes presentaties, die tevens te downloaden zijn op de websites www.ponderaconsult.com en www.noordzee.nl:

1. Effecten op vogels door Sjoerd Dirksen van Bureau Waardenburg;
2. Onderwatergeluid door Christ de Jong van TNO;
3. Effecten van dit onderwatergeluid op zeezoogdieren en vissen door Floor Heinis van HWE;
4. Toekomstige ecologische effecten bij opschaling naar 6000 MW door Arjen Boon van Royal Haskoning;
5. Verschillende fundatietechnieken voor offshore turbines door Dolf Elsevier van Griethuysen van Ballast Nedam;
6. Mogelijke oplossingsrichtingen om toekomstige effecten te minimaliseren van Hans Rijntalder van Pondera Consult.

Debat

Na deze presentaties werd er een levendig Lagerhuisdebat georganiseerd onder leiding van de dagvoorzitter. Acht stellingen werden één voor één geponeerd, waarbij iedereen in de zaal een keuze diende te maken in 'mee eens' of 'mee oneens' door aan de betreffende kant van de zaal te gaan zitten. De dagvoorzitter liep rond met een microfoon om de meningen te peilen, waarbij getracht werd de overkant van de zaal te overtuigen. De termen 'hear hear' (als iemand iets goeds te zeggen had) en 'boeh' (als men het er niet mee eens was) waren veelvuldig in de zaal te horen.

23 juni 2009

Hieronder per stelling de stemmingsuitslag (indicatief) en enkele van de gehoorde argumenten.

Stelling 1: Windenergie heeft een grote toekomst in Nederland.

Uitslag: 95% eens, 5% oneens

Enkele argumenten eens:

- In Nederland waait het veel, dus windenergie is een goede oplossing!

Enkele argumenten oneens:

- Er is veel papierwerk, maar realisatie schiet niet op tot dusverre.
- Naast wind zijn er ook nog andere vormen van duurzame energie die ontwikkeld moeten en kunnen worden.

Stelling 2: Ik ben gaarne bereid om € 5000,- uit mijn privé vermogen te investeren in wind op zee.

Uitslag: 40% eens, 60 % oneens

Enkele argumenten eens:

- Het is een goede investering voor de langere termijn.

Enkele argumenten oneens:

- Ik doe liever andere dingen met mijn geld.
- Cumulatie van effecten als meerdere windparken worden gebouwd leidt wellicht tot significante effecten en daar draag ik dan liever niet aan bij.
- Iedereen moet eenzelfde bedrag investeren, dat is niet aan een individu over te laten.

Stelling 3: We kunnen beter windparken op land bouwen dan op zee.

Uitslag: 10% eens, 90% oneens

Enkele argumenten eens:

- Windenergie op land is goedkoper dan windenergie op zee.
- Er zijn al provincies die lelijk zijn, die mogen verder worden volgebouwd.
- Op de korte termijn op land, op de langere termijn op zee.
- Vissen hebben geen stem en kunnen zich dus niet laten horen, terwijl op land mensen ageren tegen de windturbines.

Enkele argumenten oneens:

- Er is weinig ruimte op land.
- Als windparken op zee nu niet worden gebouwd, dan hebben we over 10 jaar een probleem omdat we dan onvoldoende duurzame energie hebben.
- Op zee waait het harder dan op land.
- Beter én op land én op zee dan alleen op land.

Stelling 4: Vogels ondervinden verwaarloosbaar weinig hinder van windturbines op zee.

Uitslag: 60% eens, 40% oneens

Enkele argumenten eens:

- Als windturbines op de juiste locaties worden gezet, dan is het allemaal niet zo erg voor vogels.
- De nieuwe berekeningsmodellen laten gunstige (minder ernstige) effecten zien voor vogels dan voorheen werd aangenomen.

Enkele argumenten oneens:

- Er is nog veel onduidelijkheid over, we weten het niet.
- Vooral in cumulatieve zin kan het wel degelijk een groot effect hebben op vogels.
- Wellicht zijn er geen grote effecten voor vogels, maar er zijn wel effecten en dus dient er gemonitord te worden.

23 juni 2009

Stelling 5: Windparken op zee zijn goed voor de visstand.

Uitslag: 60% eens, 40% oneens

Enkele argumenten eens:

- In windparken is veel te eten (leven nabij de palen). En waar veel te eten is, is vis.
- Vissers mogen niet in een windpark vissen, minder visserij is goed voor de visstand.
- Vissers vissen net om de windparken heen, omdat ze weten dat er veel vis is.
- Er is meer vis geconstateerd op basis van de gegevens van het bestaande NSW park.
- Door windenergie zijn er minder kolencentrales nodig, daardoor minder uitstoot van schadelijke stoffen en minder zure regen, daardoor schonere instroom van water op zee en dat heeft een positief effect op het zeeleven.

Enkele argumenten oneens:

- De vis trekt weg wanneer er geheid wordt.
- Om echt van een refugiumeffect te kunnen spreken, is afsluiting van een oppervlakte zo groot als enkele windparken onvoldoende.
- Voor de lokale visstand is het goed, maar op een groter schaalniveau werkt dit niet door.

Stelling 6: Heien op zee is uit den boze.

Uitslag: 30% eens, 70% oneens

Enkele argumenten eens:

- Andere technieken dan heien kosten wellicht wat meer, maar dan heb je ook minder effecten.
- Er zijn goede alternatieven, dus waarom dan nog heien?
- Als je heien verbied, dan komen er vanzelf goedkopere alternatieven.
- Bellengordijn bij heien als mitigerende maatregel werkt niet.
- Bij de presentaties zagen we dat betonpalen boren waarschijnlijk net zo duur is als heien.

Enkele argumenten oneens:

- Het is de goedkoopste techniek.
- Er moet onderzoek gedaan worden naar alternatieven en mitigatie van effecten bij heien, maar ook moet heien mogelijk blijven.
- Heien kan als techniek ook verbeteren door bijvoorbeeld toepassing van een bellengordijn dat het geluid dempt.
- Er is een filmpje waarop te zien is dat een kabeljauw tijdens het heien gewoon rond de paal zwemt, waarbij werd opgemerkt dat het belangrijk is te weten wat de kenmerken van deze heiaactiviteit waren.
- Heien gebeurt dagelijks op de Noordzee.

Stelling 7: De energieprijis moet omhoog om alternatieven van het heien te realiseren.

Uitslag: 80% eens, 20% oneens

Enkele argumenten eens:

- Vormt een goede stimulans om andere technieken te ontwikkelen.
- Heien is niet zaligmakend.
- Vissen mogen niet omkomen.

Enkele argumenten oneens:

- We kunnen dan alles wel onder de energieprijis gaan schuiven.
- We dienen duurdere alternatieven niet direct te verrekenen als de goedkoopste methode ook kan (heien).

23 juni 2009

Stelling 8: Sterfte van 50 bruinvissen is geen probleem als daardoor de bouwkosten 1 miljoen lager zijn.

Uitslag: 20% eens, 80% oneens

Enkele argumenten eens:

- Gezien het aantal bruinvissen (36.000 in Nederlandse deel van de Noordzee), valt 50 wel mee.
- Met het geld kun je veel goede dingen doen, zoals alternatieve fundatietechnieken ontwikkelen.
- Wat als je die €1 miljoen vervolgens aan de visserij besteed (bijvangst voorkomen), wellicht veel minder dode bruinvissen.
- De bruinvis is een knuffeldier, wat zou de stemming geweest zijn als het ging om mosselen?

Enkele argumenten oneens:

- De industrie kiest de goedkoopste bouwmethode, het is een politieke keuze die gemaakt moet worden.
- Elk dier dat omkomt is één dier teveel.

Afsluiting

Ton Hirdes van NWEA zorgde voor een slotwoord, waarbij hij constateerde dat er van de veronderstelde verschillen tussen de windsector en milieu- en natuurorganisaties vandaag geen sprake was. Beiden waren het eens over de noodzaak om zorgvuldig met de ecologie van de Noordzee om te springen, maar ook over de noodzaak om windenergie op zee als duurzame energiebron verder te ontwikkelen.

Meer informatie over het symposium bij:

- Joop Coolen van Stichting De Noordzee, 030-2340016, j.coolen@noordzee.nl
- Eric Arends van Pondera Consult, e.arends@ponderaconsult.com, 06-53372130

